

EVROPSKA POVELJA KVALITETA ZA PRAKSE¹

PREAMBULA

Uzimajući u obzir da:

- Tranzicija iz sveta obrazovanja na tržište rada postaje sve teža za mlade ljude – mladi su disproportionalno pogođeni nezaposlenošću i suočavaju se sa sistematskim izazovima u pronalaženju kvalitetnog i stabilnog zaposlenja i obezbeđivanju pristojnih prihoda;
- Rano iskustvo na tržištu rada, poput praksi (*internships, apprenticeships*), korisno je u kontekstu poboljšanja pristupa tržištu rada mladim ljudima, olakšanja tranzicije između obrazovanja i zaposlenja, kao i u cilju razvoja veština traženih na tržištu rada²;
- Nemaju svi učenici i studenti mogućnosti i neophodna finansijska sredstva da uzmu učešća u kvalitetnim obukama na radnom mestu (praksama) koje su deo nastavnog programa škola i univerziteta (uključujući i one koji se realizuju u inostranstvu);
- Sve je više dokaza da prakse izvan sistema obrazovanja zamenjuju kvalitetno zaposlenje mladih ljudi;
- Nedostatak jasnih smernica po pitanju kvaliteta poništava glavni smisao radnih praksi kao prilike da mladi ljudi steknu praktične veštine;
- Postoji potreba za više istraživanja i nadgledanja tržišta rada u ovoj oblasti.

Apelujemo na sve one koji nude radne prakse da se obavežu na standarde kvaliteta i da pruže dobar primer tako što će obezbediti jasan i koherentan pravilnik o obavljanju radnih praksi.

Pozivamo evropske zemlje, institucije i socijalne partnere³ da se obavežu da će uspostaviti pravni okvir za radne prakse ili ga uskladiti, ukoliko već postoji.

Pozivamo one koji pružaju radne prakse i donosiocima odluka da usvoje sistem sertifikacije kako bi omogućili dobijanje zvanične potvrde o veštinama stečenim u toku radne prakse.

Implementacija ove povelje ne može služiti kao validna osnova da se umanjí zaštita koju obezbeđuje nacionalno zakonodavstvo.

¹ „Evropska povelja kvaliteta za prakse“ je prevod Beogradske otvorene škole publikacije Evropskog omladinskog foruma “European Quality Charter on Internships and Apprenticeships”, koja je u originalnom obliku na engleskom jeziku dostupna na adresi http://www.youthforum.org/assets/2013/10/0595-10_European_Quality_Charter_Internships_Apprenticeships_FINAL.pdf.

² Ova Povelja pojam *apprenticeships* definiše kao obuke usmerene na posao, koje su deo formalnog obrazovanja i obuke, i koje su bazirane isključivo na školskim programima ili kombinovanim školskim i poslovnim programima, koji su deo formalnog obrazovanja i koji se ocenjuju u okviru tog sistema.

Ova povelja definiše pojam *internships* kao:

a) radnu praksu u okviru sistema visokog obrazovanja koja donosi ESPB bodove, pri čemu praktikanti i dalje imaju status studenta, a dostupni su im studentski krediti i stipendije, omogućen boravak u studentskom domu, zdravstveno osiguranje itd. ...

b) radnu praksu koja se odvija izvan sistema formalnog obrazovanja (uključujući radnu praksu koja se realizuje i nakon diplomiranja), koja ne donosi bodove u okviru obrazovanja. Neke od ovakvih praksi nisu pravno utemeljene i mogu biti smatrane nezakonitim.

c) bilo koji drugi vid sticanja radnog iskustva koji se nudi mladim ljudima kao prilika za učenje zasnovano na radu.

³ EU Socijalni partneri su se, u svojim radnim ugovorima potpisanim u martu 2010, već obavezali da će ponuditi bolje prakse.

Član 1

Uvereni smo da bi radne prakse trebalo da pre svega budu prilika za učenje i verujemo da:

- Radne prakse ne bi nikada trebalo da služe kao zamena za posao.
- Dobro organizovane radne prakse pomažu mladim ljudima da steknu praktično iskustvo i da unaprede praktične veštine kao dodatak znanju i kvalifikacijama koje su prethodno stekli kroz formalno i neformalno obrazovanje.
- Radne prakse pomažu u profesionalnoj orijentaciji i proširivanju vidika u vezi sa mogućnostima u različitim sektorima.
- Radne prakse mogu da pruže priznato radno iskustvo kroz koje se razvijaju veštine mladih ljudi i unapređuju njihovi profesionalni kapaciteti.
- Radne prakse bi trebalo da se izvode pod nadzorom kvalifikovanog mentora i da uključuju razvijene kanale za evaluaciju i za žalbe u cilju praćenja napretka i kvaliteta radnih praksi.
- Praktikanti bi na samom početku praksi trebalo da budu informisani o svojim radnim pravima, predstavnicima radnika, njihovim odgovornostima prema organizaciji, rizicima po zdravlje i bezbednost kojima su izloženi u toku obavljanja posla ili na radnom mestu, i trebalo bi da im, u skladu sa tim, bude pružena svaka potrebna i prikladna zaštita.

Član 2

Verujemo da prakse kao deo sistema visokog obrazovanja i prakse u srednjim školama treba da ispunjavaju sledeće kriterijume:

- Postojanje pisanog i pravno obavezujućeg ugovora između obrazovne institucije, praktikanta i organizacije u kojoj se obavlja praksa, koji ističe glavne principe na kojima se praksa zasniva, uključujući i to koliko će ESPB bodova doneti praktikantu u okviru njegovog obrazovanja; takođe, opis ciljeva učenja i zadataka bi trebalo da bude dodat ugovoru.
- Trajanje radne prakse i zadaci koje će praktikant imati treba da budu u skladu sa precizno definisanim ciljevima učenja, koji su predloženi studentu/učeniku na početku same prakse.
- Uključivanje stručnog vođenja tokom programa prakse koje izvodi mentor/i pripremljen/i za tu ulogu.
- Pravo praktikanta da primi kompenzaciju za troškove nastale u toku prakse ili pravo da dobije hranu, smeštaj i kartu za javni prevoz umesto naknade.
- Pristojnu naknadu za posao odrađen izvan onoga što je navedeno u ugovoru, uključujući i kompenzaciju za prekovremeni rad.
- Jasne kriterijume za evaluaciju prakse.

Član 3

- Verujemo da prakse koje se odvijaju izvan sistema obrazovanja ne bi trebalo da postoje, ali ukoliko postoje, trebalo bi da ispunjavaju sledeće kriterijume:
- Postojanje pisanog i pravno obavezujućeg ugovora u kojem je navedeno trajanje radne prakse i naknada za praksu. Opis ciljeva učenja i zadataka bi trebalo da bude pridodat ugovoru.
- Davanje pristojne naknade koja ne iznosi manje od granice siromaštva definisane od strane EU, što predstavlja 60% prosečnog prihoda, ili minimalne plate ukoliko je prikladnije, u skladu sa zadacima koje je praktikant obavio i brojem radnih sati (prekovremeni rad bi trebalo da bude dodatno plaćen). Naknada za praksu bi trebalo da bude definisana ili zakonom ili kolektivnim ugovorima, zavisno od ustaljene prakse u državi.
- U program radnih praksi bi trebalo da budu uključeni samo učenici, studenti i oni koji su relativno skoro diplomirali a dužina perioda prakse bi trebalo da bude ograničena na fiksiran i razuman period od nekoliko meseci.
- Davanje kompenzacije za troškove nastale u toku izvođenja radne prakse.
- Uključivanje praktikanta u sistem državnog osiguranja, posebno zdravstvenog i penzionog osiguranja, kao i osiguranja za nezaposlene.
- Sprovođenje evaluacije u toku obavljanja radne prakse, koja uključuje razmatranje mogućnosti da praksa preraste u trajno zaposlenje, kao i sprovođenje finalne evaluacije na kraju radne prakse.
- Broj praktikanata u firmi koja nudi prakse treba da bude ograničen.
- Transparentno reklamiranje koje obuhvata detaljan opis posla i uslova rada.

Član 4

Apelujemo na sve zainteresovane strane da konstantno unapređuju sledeće mehanizme podrške i politike praćenja realizacije praksi u cilju bolje implementacije kvalitetnih radnih praksi:

4.1 Pravni okvir i priznavanje veština

- Radne prakse bi trebalo da budu zastupljene u nacionalnom zakonodavstvu a poslodavcima bi trebalo da bude pružena pravna pomoć vezano za bilo kakva pitanja koja mogu nastati u procesu realizacije programa praksi.
- Na evropskom nivou, trebalo bi da postoje mehanizmi za razmenu najboljih primera u oblasti kao i promovisanje primene glavnih kriterijuma kvalitetnih praksi.
- Nacionalni i evropski sistemi za sertifikaciju i priznavanje znanja i veština stečenih u toku prakse trebalo bi da budu implementirani u cilju dalje podrške nesmetanoj integraciji mladih ljudi u tržište rada i podrške mobilnosti mlade radne snage.

4.2 Monitoring i statistika

- Trebalo bi da bude dostupna statistika vezano za prakse, kako na nacionalnom tako i na evropskom nivou, sa specijalnim fokusom na: broj dostupnih praksi, prosečno trajanje praksi, povlastice dostupne praktikantima, naknade isplaćene praktikantima i starosno doba praktikanata.
- Trebalo bi da bude napravljen pregled različitih programa praksi i njihovog mesta u pravnom sistemu, kako na evropskom tako i na nacionalnom nivou.

4.3 Partnerstva

- Nacionalna partnerstva između škola, univerziteta, organizacija civilnog društva i socijalnih partnera bi trebalo da budu ohrabrivana i podržavana.
- Trebalo bi više ohrabrivati i podržavati kredite za razvoj karijere i ulaganje u obuke zaposlenih.
- Škole bi trebalo da pruže savetovanje i pomoć mladim ljudima u potrazi za odgovarajućom praksom.
- Studentske i učeničke organizacije i sindikati bi trebalo da stoje na raspolaganju praktikantima ukoliko im je potrebna pomoć u toku prakse.